DEİK/Türk-Amerikan İş Konseyi "2008 Sonrası Türkiye" Yıllık Yatırım Konferansı

"2008'e Bakış: Ekonomik Ortam ve Düzenlemeler"

(17 Mart 2008, New York)

Nevzat Öztangut
Başkan, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği

Sayın Bakanım,
Saygıdeğer Konuklar,

Öncelikle, bu önemli tartışmaya beni davet eden Türkiye-ABD İş Konseyine teşekkür etmek istiyorum. Bugün görüşlerimizi paylaşma imkanı bulmak son derece memnuniyet verici.

Konuşmama geçmeden önce, sizlere Birliğimiz hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, 2001 yılında özdüzenleyici bir kuruluş olarak kuruldu. Sermaye piyasası faaliyetinde bulunmak üzere yetkili olan 41 banka ve 104 aracı kurum Birliğimiz üyesi. Üyelik yasal bir zorunluluk. Kısacası, ABD'deki FINRA'ya benziyoruz.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği Başkanı olarak burada her ne kadar aracı kuruluşları temsilen konuşacak olsam da, sermaye piyasasında masanın farklı taraflarında görev yapmış biriyim. İş hayatıma Sermaye Piyasası Kurulu'nda başladım ve 10 yıl çalıştıktan sonra Doğuş Grubunda çalışmaya başladım. Hem aracılık kesiminde, hem de Sermaye Piyasası Kurulu'nda, düzenleme kesiminde görev yaptığım için kendimi şanslı sayıyorum. Şanslıyım çünkü, ülkemizdeki tek menkul kıymet düzenleyici otoritesi olan Sermaye Piyasası Kurulu'nun ilk uzmanlarından biri olarak, 24 yıl önce, ülkemiz sermaye piyasasının temel düzenleme mantığının oluşturulması, kuralların ortaya konması süreçlerine başlangıçta, bizzat şahit oldum, katkıda bulundum.

Ülkemizin ilk bağımsız idari otoritesi olan Sermaye Piyasası Kurulu'nun başlangıçtaki bu çabaları bir çok açıdan önemlidir. Öncelikle Türkiye'deki ilk bağımsız idari otorite olarak, ülkede o güne kadar yerleşmiş idari düzenden ve hukuk kurallarından daha farklı nitelikte bir model ortaya konuluyor, bunun tasarımı yapılıyor. Bağımsız bir otorite, Türkiye'deki mevcut hukuk sistemi içinde devrim niteliğinde bir gelişme. Diğer yandan, sürecin hemen başında Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yurtdışı örnekler inceleniyor ve oluşturulacak kurallar için bir model belirleme çalışmaları başlıyor. 1980'li yılların ilk yarısında ilk yıllarını yaşayan Sermaye Piyasası Kurulunun genç uzmanları olarak bizler, Türkiye'nin sermaye piyasası düzenleme çatısını oluşturmak, bir model ortaya koymak üzere ABD'ye gönderildik. The Wharton School'da çok özel bir eğitim programı tasarlandı. Program dahilinde bir yandan sermaye piyasasına dair temel eğitimler ele alınırken, ABD piyasalarının önemli kurumları olan SEC, o zamanki adıyla NASD ve NASDAQ, NYSE, büyük aracı kuruluşlar, derecelendirme şirketleri, Moody's, Standart and Poors'ta uygulamalar izlendi, ziyaretler, görüşmeler yapıldı.

Amerikanın deneyimi de göz önüne alınarak Türkiye'de hem finansal piyasalar, hem de hukuk düzeni açısından yepyeni bir model oluşturuldu ve kurallar seti günümüze kadar da geliştirildi. Bu modelin ana hareket noktası, her ne kadar ABD'nin kurumları ve kuralları olsa

da gelişmiş tüm piyasalar incelendi. Görece genç sayılabilecek Türkiye sermaye piyasası bugün geldiği noktada çok farklı ve güçlü bir konumda. Özellikle düzenleme anlamında çok güçlü bir altyapının olduğunu görüyoruz. Kamuyu aydınlatma, şeffaflık, muhasebe standartları, sermaye yeterliliği, denetim ve gözetim gibi temel konularda son derece gelişmiş, uluslararası standartlarda kurallara sahibiz.

Bugün, Borsamızda işlem gören bir şirketin her türlü mali tablosuna, özel durum açıklamasına, bağımsız denetim raporuna, Borsanın internet sayfasından elektronik ortamda erişilebilmektedir. Burada önceki bilgiler de bulunmaktadır. Aracı kurumlarımızda, portföy yönetim şirketlerimizde görev yapanların bilgileri, aracı kurumların faaliyet ve mali verileri yine elektronik ortamda Birliğimiz sayfasında yer almaktadır. Bütün bunlar tebliğlerle, yönetmeliklerle, ayrıntılı kararlarla düzenlenmiş durumdadır. Yani kamuyu aydınlatma ve şeffaflık açısından bir sorun bulunmamaktadır.

Gelişmiş sermaye piyasalarında bulunan hemen her düzenleme başlığı ülkemiz mevzuatında da vardır. Pay alma teklifleri (çağrı), şirketlerin birleşmesi-bölünmesi düzenlemeleri, kamuya yapılacak açıklamaların şekli, hızı, genel kurullarda oy kullanmaya ilişkin düzenlemeler, kar dağıtımı standartları, uluslararası muhasebe standartları, kurumsal yönetim ilkeleri gibi konuların hepsi detaylarıyla düzenlenmiştir.

Sermaye piyasası kurumlarımız yüksek standartları olan sermaye yeterliliği düzenlemelerine tabidir. Düzenleyici otoriteye, sermaye yeterliliği raporlamaları elektronik ortamda 15 günde bir yapılmaktadır.

Bugün ülkemizde yatırımcılar farklı kurumlarda saklanıyor olsa dahi portföylerini bir bütün halinde, ürün bazında cep telefonlarından bile görebilmektedirler. Cep telefonları ile tüm yatırım kurumlarındaki hesaplarını bloke edebilmektedirler.

Piyasamızdaki teknik ve mevzuat altyapısının sağlamlığına dair örnekleri artırmam mümkün, ancak hepsine değinmek için zamanım yetersiz maalesef.

Takdir edileceği üzere, bir ülkede yatırım yapmak için aranan bazı ön şartlar bulunuyor. Siyasi ve ekonomik istikrar aranan ön şartlardan. Bir süredir Türkiye'de istikrar ortamının güçlü bir şekilde yerleşmiş olduğunu görüyoruz. Belirli yatırım fırsatı görüldükten sonra yatırım yapılabilmesi için, belirli bir düzeyde kurallar setinin uygulanması, piyasanın serbest ve açık kurallarının olması gerekir diye düşünüyorum.

Nitekim Türkiye'de; Morgan Stanley, Merill Lynch, UBS, Deutsche Bank, Citibank gibi uluslararası finansal devler faaliyet gösteriyor, yeni yabancı finansal kurumların Türkiye'de ofis açtığını görüyoruz. Örneğin, son iki yılda aracı kurum sektöründe ortaklık yapısı önemli ölçüde değişti. Şu an sektördeki 100 aracı kurumun 26'sında yabancılar hakim hissedar. Bu sayı 2005'te sadece 6 idi.

Uluslararası ölçekte saygınlığı olan büyük hukuk ve danışmanlık firmalarının, bağımsız denetim şirketlerinin, derecelendirme kuruluşlarının da Türkiye'de faaliyette olduğunu görüyoruz.

Son üç yılda Türkiye'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 50 milyar $'ı aştı. Bu tutarın yaklaşık yarısı finansal aracılık sektörüne, özellikle bankalara yapıldı. Şunu eklemeliyim ki, ABD'nin doğrudan yabancı yatırımlardaki payı önceki yıllarda %5'in altındayken, 2007'de %20'nin üzerine çıktı.

Yabancı kurumların Türkiye'ye ilgisini, ülkemiz finansal piyasalarındaki düzenlemelere ve standartlara olan güvenin bir göstergesi olarak ele alabiliriz. Örneğin Sermaye Piyasası Kurulu, Avrupa Birliği kuralları ile ülkemiz kurallarının uyumlaştırılması için bir süredir Avrupa Birliği ile ortaklaşa eşleştirme projeleri yürütüyor. Bu projeler kapsamında Federal Almanya Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, Alman Merkez Bankası ve finansal piyasalar düzenleyici ve denetleyici kurumu BaFin ile çeşitli uyum çalışmaları yürütüldü.

AB kaynakları ile finanse edilen, 2 milyon Euro'luk bir destek içeren ve çok geniş kapsamlı bir proje olan Eşleştirme (Twinning) Projesi kapsamında;
İzahname,
Kolektif Yatırım Kuruluşları,
Yatırım Fonları,
Kamuyu Aydınlatma Yükümlülükleri,
Yatırımcının Koruması,
Yatırım Hizmetleri ve Yatırım Kuruluşları,
Sermaye Yeterliliği,
Piyasanın Suistimali (Market Abuse),
Pay alım teklifleri (çağrı)
gibi sermaye piyasası açısından hayati önem taşıyan konular, mevcut düzenlemelerimiz ve AB mevzuatı açısından ele alındı.

Bu çalışmalar gösterdi ki, Türkiye sermaye piyasasında, Avrupa standartlarına çok yakın bir düzenleme çerçevesi bulunuyor. Eşleştirme çalışmalarının sonuçlarına göre, düzenlemelerimiz temel olarak batı standartlarına çok yakın bir yerde bulunuyor. Böylece, ayrıntılarda yapılacak bazı değişiklikler ile AB standartlarına tam uyumun sağlanabileceği, AB otoriteleri tarafından da teyit edilmiş oldu bir anlamda.

Düzenlemelerimizin, uluslararası fonların ve yatırım kuruluşlarının benimsediği düzeyde olmasının yanı sıra, piyasamızın teknik altyapısının da son derece güçlü olduğunu görmekteyiz.

Tamamıyla uzaktan erişime izin veren bir yapıda çalışan İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında alım satım işlemleri elektronik olarak gerçekleştiriliyor. Alım satım işlemleri sonrasında ilgililere, dünyada örneğine az rastlanacak ölçüde bilgi üretilebiliyor. Kurum ve araç bazında işlem hacimleri, pozisyonlar, piyasaya para girişi olup olmadığı gibi çok detaylı bilgiler anlık olarak sorgulanabiliyor.

Yine, işlem sonrası hizmetlerden takas sistemimiz de dünyanın en hızlı ve güvenilir takas sistemleri arasında. Ülkemizde; CitiBank, Deutsche Bank, HSBC, BNP Paribas, JP Morgan gibi uluslararası saklama kuruluşları hiçbir sorun yaşamadan takas işlemlerini gerçekleştirebilmekte, merkezi takas kuruluşumuzdan hizmet alabilmektedir.

Tüm sermaye piyasası araçlarının elektronik olarak kayden izlendiği Merkezi Kayıt Kuruluşu da dünyanın sayılı örneklerinden. Merkezi Kayıt Kuruluşu bünyesinde her bir yatırımcının sahip olduğu menkul kıymetler, kişi ve araç bazında ayrıntılı olarak izlenebiliyor.

Mevcut yapıyı böyle özetledikten sonra, bizi bekleyen gelişmelere de değinmek istiyorum. Şu an üzerinde çalışılan düzenlemeleri iki ana grupta toplayabiliriz; AB mevzuatına uyum ve yeni ürün geliştirme. AB mevzuatına uyum konusuna biraz önce değinmiştim. İzninizle konuşmamı bitirmeden önce, geliştirme çalışmaları süren yeni ürünlerden de kısaca bahsetmek istiyorum.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası 2005 yılında kuruldu ve çok hızlı bir gelişim gösterdi. Bu borsada şu an ağırlıklı olarak hisse senedi endeksi ve döviz üzerine kontratlar işlem görüyor. Yakında hisse senedi bazlı vadeli işlemlerin piyasaya girmesini bekliyoruz. Ardından opsiyonlar geliştirilecek.

Şu an varantlar hakkındaki düzenleme taslağı kamuoyunda tartışılıyor. Yakında uygulamaya geçtiğini göreceğiz.

Reel faiz oranlarındaki düşüşle beraber, özel sektör tahvilleri piyasası yavaş yavaş canlanıyor. Düzenlemelerde bazı ufak revizyonlarla, bu piyasanın da hızla büyümesini bekliyoruz.

Mortgage sistemiyle ilgili düzenlemeler geçen yıl yapıldı. Yakında ilk ihraçları göreceğimizi ümit ediyorum.

Değerli dinleyiciler,
Küreselleşmenin etkisini hepimiz her gün yaşıyoruz. Sabah kalktığımızda ilk iş Asya borsalarına bakmak oluyor. Gün içinde bir gözümüz Avrupa piyasalarında. Akşam yatmadan önce Amerika piyasaları ne olmuş diye bakıyoruz. Bu ortamda düzenlemelerin birbirine yakınsaması ve düzenleyicilerin etkin işbirliği ön plana çıkıyor. Çünkü sermaye göz açıp kapayıncaya kadar dünyayı dolaşabiliyor. Bunun yaratacağı etkilere karşı da uluslararası işbirliği gerekiyor.

Sermaye Piyasası Kurulu, Uluslararası Menkul Kıymet Düzenleyicileri Birliği (IOSCO) ile etkin bir çalışma içinde. Ülkemizde IOSCO ilkeleri önemli ölçüde uygulanıyor.

Sonuç olarak, Türkiye sermaye piyasası önemli fırsatlar sunuyor ve orta vadede piyasamızın daha derinleşmesini ve genişlemesini bekliyoruz.

Bugün bu tartışmanın parçası olmak benim için büyük mutluluktu. Sizlere beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.